

TEKST

ton van den born

FOTOGRAFIE

thinkstock, ton van den born, studio andré ruigrok

Inspectie over examinering

‘Meer houvast’

In het groene mbo brengt competentiegericht onderwijs veel veranderingen en onzekerheid mee. Bijvoorbeeld voor examinering.

Welke criteria hanteert de Onderwijsinspectie?

Inspecteur Richard Krans legt uit

Met onderwijsontwikkelingen in het groene mbo is er onrust en onzekerheid in het groene mbo. Doen we het wel goed? Hoe zal de Onderwijsinspectie reageren op de uitvoeringspraktijk, verschillende vormen van buitenschools leren, de urenverantwoording en registratie daarvan en met name ook de examinering?

Richard Krans, de inspecteur die nu groen mbo in zijn portefeuille heeft, legt uit welke criteria de Inspectie hanteert voor toezicht op examinering en waarom het in het belang is van instellingen om een transparant kwaliteitsmanagementsysteem te onderhouden. Want volgens een inventarisatie van APS is er vooral bij docenten op aoc's veel onbekend. Worden er nu competenties geëxamineerd, hoe bereid je leerlingen voor op de examens en hoe zit het met de interne en externe beoordelaars?

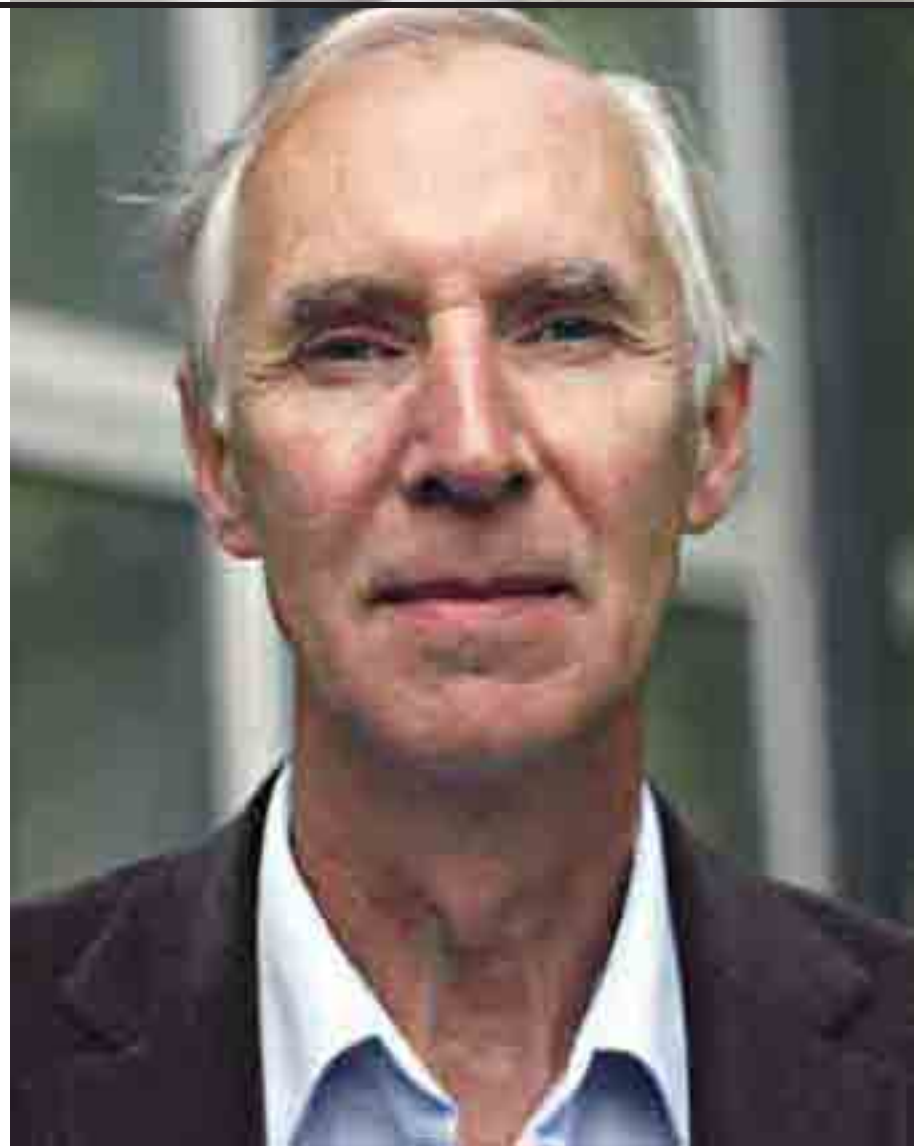
Zeven standaarden

“Er moet ook rust komen”, bevestigt Krans. “Ik herken de onzekerheid op scholen, maar mijn indruk is dat we er al een beetje doorheen komen. De tweede generatie kwalificatiedossiers geeft meer houvast. Bovendien is nu afgesproken om de verdere ontwikkeling van de dossiers voor drie jaar stop te zetten. Er vindt hooguit *fine tuning* plaats, zolang het hele concept maar niet opnieuw anders wordt.”

“Als je dit goed op orde hebt, de examens en het exameninstrumentarium, dan heb je niet alleen van ons geen last, maar vooral ook niet van ouders en bedrijfsleven”

Bij de Inspectie verandert intussen wel het een en ander. Onderwijs- en examentoezicht wordt geïntegreerd. “Een logische stap”, vindt Krans. Bovendien verandert de inrichting van het toezicht. Als er geen aanleiding is een school eerder te bezoeken, komt de Inspectie hooguit eens in de drie jaar langs.

De zeven criteria die de Inspectie voor examinering hanteert, zijn te vinden in het waarderingskader voor

examenkwaliteit (zie kader). “Een criterium is bijvoorbeeld dat het beroepenveld vertrouwen moet hebben in de examenkwaliteit. Als een school daar niets mee doet, is er misschien niets aan de hand”, zegt Krans, “maar het is wel evident dat het beroepenveld dit vertrouwen moet hebben en dat de school zich daarvan kan vergewissen.”

Inspecteur Richard Krans: “Ik herken de onzekerheid op scholen, maar mijn indruk is dat we er al een beetje doorheen komen.”

Tweede generatie

Een vraag die veel docenten zich stellen is: we hebben nu competentiegericht onderwijs, maar hoe zit het met de examinering? Worden er daadwerkelijk competenties geëxamineerd? “De eerste generatie kwalificatiedossiers draaide helemaal om competenties,” legt Krans uit, “maar het bleek erg lastig criteria voor beoordeling op te stellen. Er zat ook geen proceskant in.” Volgens Krans zie je nu een betere opbouw in de kwalificatiedossiers. “En we zitten dichterbij waarneembare zaken. Natuurlijk zijn de competenties nog wel onderdeel van het geheel, maar die zijn nu gelinkt aan werkprocessen en prestatie-indicatoren (zie kader over kritische werkprocessen). Daardoor worden ze niet alleen waarneembaar, maar ook beoordeelbaar.”

De zeven standaarden voor examenkwaliteit

1 Het beroepenveld heeft vertrouwen in de examenkwaliteit. De examencommissie verzekert zich met gepaste frequentie van dit vertrouwen bij een representatief deel van het beroepenveld.

2 De binnen- en buitenschoolse deskundigheid is geborgd. Dat betreft met name de deskundigheid van de examinatoren. Bekwaamheid is essentiëler dan bevoegdheid.

3 Het exameninstrumentarium voldoet inhoudelijk aan de uitstroomseisen, cq. van het beroepsgerichte deel. De examencommissie let op dekkingsgraad (worden alle kerntaken afgedekt en is minimaal 75 procent van de werkprocessen voldoende) en de cesuur voor zakken en slagen. De kandidaat is tevoren geïnformeerd over belang en meetellen van werkprocessen.

4 Het exameninstrumentarium voldoet aan de toetstechnische vereisten van het beroepsgerichte deel. De examencommissie let daarbij op de vereisten naar de kandidaat en de examinerator. Die kandidaat is geïnformeerd over de examenopdracht en de gewenste resultaten, de afnamecondities, de beoordelingscriteria en de wijze van beoordelen. De examinerator

hebben beoordelingsvoorschriften en instructie gehad over de wijze waarop prestaties beoordeeld moeten worden.

5 De examenprocessen van afname, beoordeling en diplomering / certificering moeten deugdelijk zijn. De examencommissie ziet hierop toe. Wat deugdelijk is, bepaalt de instelling, maar dit is wel een verplichte standaard. Het is zaak dat de examencommissie hier werk van maakt en bijvoorbeeld examinering evalueert en verbetert.

6 De examenkwaliteit is voldoende gewaarborgd. De examenkwaliteit is in principe voldoende geborgd als is voldaan aan vijf van de zeven standaarden, en met name 3, 4, 5 en 7.

7 De instelling voldoet aan de wettelijke vereisten rondom examinering. Vanzelfsprekend een zorg voor de examencommissie. Zo moet bijvoorbeeld een kandidaat een klacht kunnen indienen over het examen en daar moet een procedure voor zijn.

“Een diploma gaat uiteindelijk over wat iemand beheerst”, vervolgt hij. “En de Inspectie kijkt of er gedaan wordt wat is afgesproken.” Dat geldt ook voor een portfolio. De Inspectie beoordeelt niet of dat een exameninstrument is of niet, maar kijkt zodra het als examendossier wordt aangeboden, naar de inhoud. Krans: “Een portfolio is in essentie niet meer dan een mapje. Wij schrijven de vorm niet voor, maar we willen dat er dan overdraagbare informatie is waaruit duidelijk wordt waarom het besluit tot diplomering is genomen.”

Valkuilen

Beoordeling, ook al gaat het om herkenbare werkprocessen en prestatie-indicatoren, blijft lastig. “Het is geen fysisch verschijnsel”, zegt Krans. “Met de inrichting van competentiegerichte kwalificatiedossiers is er meer nadruk gekomen op examineren in een reële context, maar realistische situaties kunnen bij bedrijven heel verschillend zijn. Ergens komt er een weegmoment, een moment van inschatten. PvB's hoeven ook niet identiek te zijn, dat kan niet, maar wel gelijkwaardig.”

Hoe zit het met de verantwoordelijkheden? “De school is verantwoordelijk voor wat de assessor doet. De eisen die je aan assessoren stelt, stel je dus inderdaad aan de school. Bij een docent heb je waarschijnlijk meer greep en controle, maar scholen kunnen ook assessoren opleiden voor hun taak. Een cursus volgen betekent ech-

ter niet dat het automatisch goed gaat. Dat is net zoiets als dat je zegt: iedereen heeft nu een rijbewijs, dus er komen geen ongelukken meer voor.”

“En wat docenten betreft: beoordelen is anders dan lesgeven. Je kunt wel zeggen dat er sprake is van een onafhankelijke en objectieve beoordeling, maar dat zijn lastige termen: onafhankelijk en objectief. Het gaat erom dat je een deelnemer correct beoordeelt in relatie tot de eisen van het kwalificatiedossier. Maar voor je het weet, gaat je waarneming interfereren met je voor kennis. De docent kent die leerling immers. Er zitten hier veel valkuilen. Maar zolang je heel scherp voor ogen hebt waar het om gaat, kun je die valkuilen minimaliseren.”

“Als je dit goed op orde hebt, de examens en het exameninstrumentarium, dan heb je niet alleen van ons geen last, maar vooral ook niet van ouders en bedrijfsleven. Als je kunt laten zien: we hebben afgesproken dat dit onze normen voor kwaliteit zijn, kunnen deelnemers zich erop beroepen. Het gaat dan om de transparantie van de beoordelingscriteria. Met als startpunt het kwalificatiedossier.”

“De groene standaard, een exameninstrument, is naar aanleiding van onderzoek door de Inspectie aangepast aan de tweede generatie kwalificatiedossiers. Dat is een heel proces geweest. Tot ons genoegen, en met een pluim voor De groene standaard, hebben ze dat snel gedaan. Het is nu ingericht zodat ze voldoen aan de

Inspectiestandaarden, zoals afgelopen najaar was overeengekomen met De groene standaard.”

Goed systeem

Een goed kwaliteitsmanagementsysteem maak je niet voor de Onderwijsinspectie, zegt Krans; hoewel het de Inspectie wel helpt bij haar taak. Maar het is volgens hem in het belang van de instelling dat ze over een goed systeem beschikken. “Dan word je efficiënt en effectief.”

Kwaliteitszorg op de instellingen wordt ook belangrijker als de Inspectie meer afstand neemt. Zoals de

bedoeling is. De Inspectie wil als toezichhoudende instantie dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de opleidingen bij scholen ligt. “Hoe beter het eigen kwaliteitssysteem is, hoe beter wij daar op kunnen steunen en op afstand kunnen blijven. We zullen periodiek nagaan of het systeem werkt.”

Meer informatie over onder andere het toezichtskader, waarderingskader en de normenbundel exameninstrumentarium zie www.groenonderwijs.nl > editie 10.

Processen die essentieel zijn voor de beroepsuitoefening moeten in ieder geval voldoende zijn

Kritische werkprocessen

Het gaat bij beroepsgerichte examinering in het mbo om werkprocessen. Bijvoorbeeld hoefijzers pasklaar maken, verhardingen aanbrengen of dieren verzorgen. Daar zijn bepaalde competenties voor nodig: overleggen, samenwerken, leiding geven, vakdeskundigheid toepassen. Die worden ook genoemd in de kwalificatiedossiers, maar steeds gekoppeld aan te examineren werkprocessen. Want, zo is de gedachte, die processen komen dicht bij de beroepen. Om beheersing te kunnen meten, zijn prestatie-indicatoren geformuleerd, meetbare normen. Bijvoorbeeld: de deelnemer verzorgt dieren in overeenstemming met de geldende ethische maatstaven voor dierenwelzijn.

Een dilemma bij examinering is dat sommige werkprocessen essentiëler zijn voor beroepsuitoefening. Als je als norm hanteert dat 75 procent van de werkprocessen voldoende moet zijn, (en voldoende is volgens De groene standaard als 60 procent van de prestatie-indicatoren beheerst wordt) is de vraag: welke? Hoe kun je hovenier zijn als je groen aanleggen niet beheerst? En hoe kun je slagen voor rundveepedicure als het bekappen van een koe niet lukt, maar inrichten van de werkplek wel? Dat is de reden waarom De groene standaard vanaf dit schooljaar bij sommige kwalificaties over kritische werkprocessen spreekt: werkprocessen die in elk geval voldoende moeten zijn.